

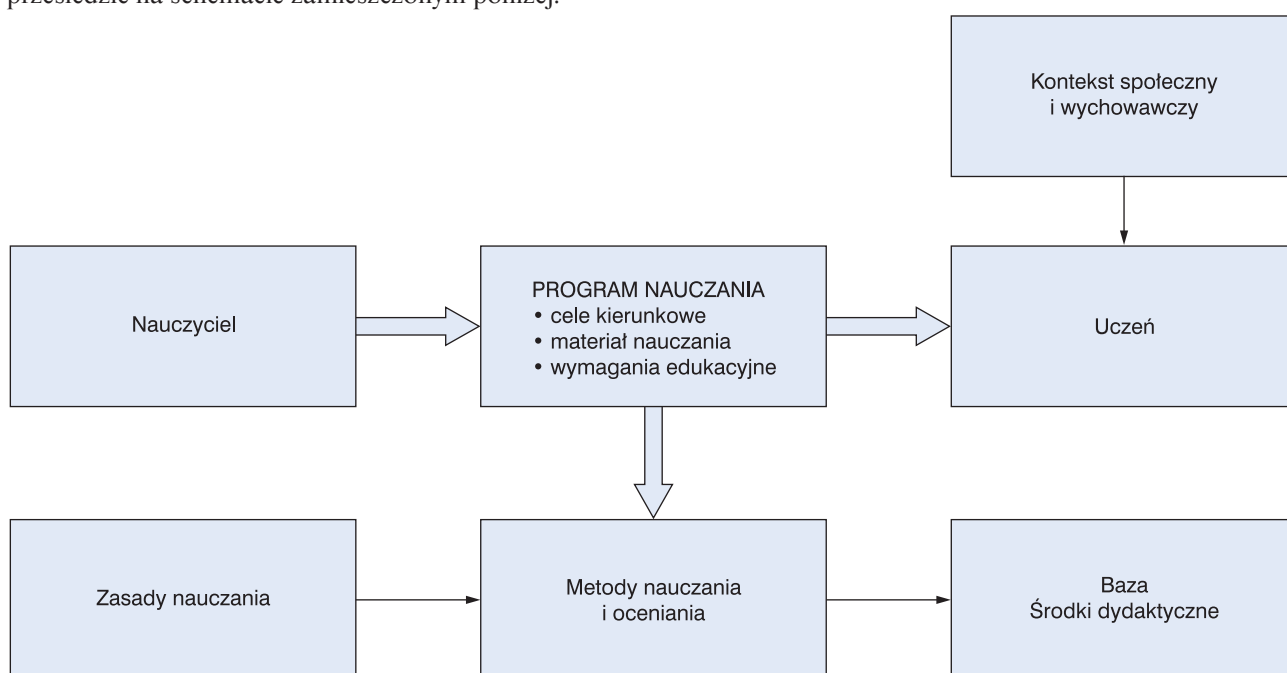
Dokumentacja przedmiotowa nauczyciela – planowanie wynikowe

Przystępując do realizacji zadań zapisanych w podstawie programowej edukacji dla bezpieczeństwa, warto przypomnieć sobie pojęcia, których znajomość jest niezbędna w procesie kształcenia. Świadomość ich znaczenia przyczyni się do odpowiedzialnej organizacji procesu dydaktycznego.

Nauczanie to planowa, systematyczna i zorganizowana działalność zmierzająca do przekazywania wiadomości i ukształtowania umiejętności. Ważne jest, aby każdy nauczyciel pamiętał o tym, organizując proces nauczania.

Uczenie się to proces zachodzący w aparacie nerwowym i mięśniowym, zmierzający do przyswojenia sobie czegoś. W czasie organizacji zajęć nauczyciel powinien o tym przede wszystkim pamiętać. Uczeń przecież przychodzi do szkoły głównie po to, aby się uczyć. Zadaniem nauczyciela jest umożliwienie mu tego. **Nauczanie – uczenie się** to takie nauczanie, które prowadzi do uczenia się. Jest ono najskuteczniejsze wówczas, gdy nauczyciel pełni rolę organizatora czynności poznawczych i kształcących uczniów.

Najważniejszym dokumentem dla nauczyciela w procesie kształcenia jest podstawa programowa, opisująca cele kierunkowe, materiał nauczania i wymagania edukacyjne dla poszczególnych przedmiotów w kolejnych etapach edukacyjnych. Na jej podstawie nauczyciel opracowuje program nauczania obejmujący przynajmniej jeden etap edukacyjny. Podczas pisania powinien wziąć pod uwagę również kontekst społeczny i wychowawczy uczniów, dla których planuje sytuacje dydaktyczne. W swojej pracy musi także uwzględnić zasady nauczania, metody nauczania i oceniania poszczególnych aktywności uczniowskich oraz warunki, w jakich będzie pracował, i środki dydaktyczne, którymi dysponuje. Można to przedstawić na schemacie zamieszczonym poniżej.

Podczas realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, podobnie jak w każdym przedmiocie, ważne jest stosowanie zasad nauczania. Warto je w tym miejscu przypomnieć.

ZASADA ŚWIADOMEGO I AKTYWNEGO UDZIAŁU UCZNIÓW W PROCESIE NAUCZANIA

Polega na organizowaniu i realizowaniu procesu dydaktycznego w taki sposób, aby uświadomić uczniom cele, do których zmierzają, oraz przekonać ich o wartości tych celów, zmotywować do ich realizacji i doprowadzić do czynnej postawy uczniów w ich osiągnięciu.

ZASADA POGLĄDOWOŚCI

Zakłada konieczną równowagę między treściami teoretycznymi a rzeczywistością. Wymaga poznawania rzeczywistości na podstawie oglądu, obserwacji; przy czym możliwe są dwie drogi poznania: od konkretnego do abstrakcji lub od abstrakcji do konkretnego.

ZASADA SYSTEMATYCZNOŚCI I SYSTEMOWOŚCI

Efektywność procesu kształcenia zależy od stopnia uporządkowania wszelkich działań nauczyciela, w tym od uporządkowania materiału dydaktycznego. Uczucie przebiega skuteczniej, gdy proces kształcenia zawiera rzeczowo i logicznie uporządkowane zbiory elementów i związki między nimi. Zasada zakłada również odpowiednią hierarchizację treści kształcenia.

ZASADA ŁĄCZENIA TEORII Z PRAKTYKĄ

Łączymy myślenie i poznawanie treści o charakterze praktycznym z myśleniem i poznawaniem treści o charakterze teoretycznym. Łączymy zdobywane wiadomości w struktury i uczymy posługiwać się nimi w praktyce, zwłaszcza przy poznawaniu nowych wiadomości. Łączymy poznanie z działaniem, czyli planowanie i wykonywanie różnych czynności i przedmiotów z posługiwaniem się przy tym przyrządami i narzędziami pracy.

ZASADA STOPNIOWANIA TRUDNOŚCI

Plan nauczania należy realizować, zaczynając od tego, co uczniom znane, by móc przejść do tego, co nowe i nieznanne. Powinno się przechodzić od tego, co jest dla uczniów łatwiejsze, do tego, co trudniejsze, a także uwzględniać różnice w tempie pracy i stopniu zaangażowania uczniów.

ZASADA TRWAŁOŚCI WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI

Zakłada takie organizowanie procesu nauczania, aby uczniowie w każdej chwili umieli odtworzyć opanowany materiał i posłużyć się nim w praktyce. Po fazie zrozumienia i zapamiętania musi nastąpić wielokrotna faza utrwalania i stosowania. W przeciwnym razie opanowany materiał ulega zapomnieniu.

ZASADA OCENIANIA POSTĘPÓW UCZNIĄ; SAMOKONTROLA I SAMOCENA UCZNIÓW

Uczenie staje się znacznie skuteczniejsze wtedy, kiedy damy uczniowi i nauczycielowi kryterium, na podstawie którego można ocenić czynione postępy. Ocenianie to proces gromadzenia i komunikowania informacji o osiągnięciach ucznia. Nie zawsze kończy się stopniem szkolnym, zawsze jednak powinno zawierać komentarz, i to wspierający ucznia.

Zgodnie z zasadami dydaktyki wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje planów: plany kierunkowe, plany wynikowe (etapowe) i plany operacyjne. Plan kierunkowy nauczania edukacji dla bezpieczeństwa jest określony zapisami podstawy programowej (*Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej*). Jego uszczegółowienie stanowi program nauczania edukacji dla bezpieczeństwa zawarty w niniejszej publikacji. Jest on zgodny z podstawą programową i stanowi bazę do dalszych działań nauczyciela. Treści nauczania zostały podzielone na działy i zaplanowane na poszczególne jednostki lekcyjne. Aby ułatwić pracę nauczycielowi, zaproponowano także kolejny etap planowania, jakim jest opracowanie planu wynikowego. Może on posłużyć jako podpowiedź, zwłaszcza nauczycielom rozpoczynają-

cym pracę, jak w sposób efektywny projektować proces dydaktyczny. Każdy nauczyciel ma jednak obowiązek podejść do prezentowanej propozycji w sposób elastyczny i dostosować ją do własnych potrzeb, a przede wszystkim poziomu uczniów, bazy dydaktycznej szkoły, możliwości podziału na grupy (liczebności klas) oraz własnych predyspozycji i filozofii nauczania.

Planowanie wynikowe polega na określeniu i ustąpieniu wymagań programowych. Według tych wymagań nauczyciel będzie później planował zajęcia oraz oceniał osiągnięcia uczniów i skuteczność własnej pracy. Dlatego ważne jest, aby przed przystąpieniem do pracy dokładnie przeanalizować zapisy planu dydaktycznego i dokonać koniecznych modyfikacji. Proponowany plan wynikowy ma postać modułową. Oznacza to, że poszczególne działy tematyczne można realizować w dowolnej kolejności.

Sporządzenie planu wynikowego jest jednym z wyznaczników sztuki nauczania. Każdy nauczyciel powinien sam podjąć decyzję o stopniu szczegółowości takiego planu. Chodzi o to, czy wymagania programowe dotyczą lekcji, czy działu programowego. Plan jest wówczas syntetyczny i czytelny. Tak naprawdę wymagamy przecież pewnej syntezy celów, które osiąga uczeń na kolejnych lekcjach. Również nie wszystkie cele lekcyjne podlegają sprawdzaniu oceniającemu.

Istotą rzeczy w planowaniu wynikowym jest powściągliwość wobec wymagań pochopnych, naiwnie życzeniowych, przesadnie naukowych, nie do utrzymania w sprawdzaniu i ocenianiu osiągnięć uczniów. Wymagania powinny być znane uczniom, aby według nich mogli organizować swoją pracę i oceniać jej wartość. Nauczyciel musi zbudować własny system oceniania osiągnięć uczniów, który przedstawia dyrektorowi szkoły, a następnie podaje do wiadomości uczniom i ich rodzicom.

Sposoby informowania uczniów i ich rodziców o wymaganiach programowych i metodach ich sprawdzania mogą być uzgodnione w szkole i zapisane w szkolnym systemie oceniania, mogą też być odmiennie określane przez każdego nauczyciela lub grupę przedmiotową nauczycieli.

Wynikowy plan pracy nauczyciela edukacji dla bezpieczeństwa w szkole ponadgimnazjalnej

MODUŁ I. PIERWSZA POMOC W NAGŁYCH WYPADKACH

Cel ogólny:

- przygotowanie do działania ratowniczego – uczeń zna zasady prawidłowego działania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia i zdrowia;
- nabycie umiejętności udzielania pierwszej pomocy – uczeń umie udzielać pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

Wymagania opisane w prezentowanym planie wynikowym wykraczające poza podstawę programową zaznaczono wytłuszczeniem.

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
1	O czym będziemy się uczyć na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa – zasady bezpieczeństwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne założenia programowe przedmiotu; • wypowiada się na temat swoich zainteresowań, oczekiwań wobec nauczyciela oraz proponowanych treści i metod pracy; • prawidłowo składa meldunek do rozpoczęcia lekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie i wskazuje elementy humanitarne w programie przedmiotu; • zna zasady przynależności do organizacji SIM PCK; • zna regulaminy interesujących go konkursów i zawodów sportowo-obronnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia integracyjne, • dyskusja, • instruktaż, • praca z podręcznikiem, • praca indywidualna i w grupach. 	
2	Nasz klasowy kontrakt. Diagnoza wstępna	1	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie znaczenie zredagowanych zasad pracy na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa; • planuje swoją naukę zgodnie z wymaganiami przedmiotowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje i redaguje wnioski dotyczące zasad obowiązujących na lekcji; • rozróżnia wymagania podstawowe i ponadpodstawowe; • zna kryteria otrzymania oceny celującej. 	<ul style="list-style-type: none"> • dyskusja, • praca indywidualna (rozwiązywanie testu). 	

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
3	Organizacja pierwszej pomocy	1	<ul style="list-style-type: none"> omawia podstawowe zasady postępowania ratownika w miejscu wypadku; ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; wymienia środki przydatne przy udzielaniu pierwszej pomocy. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia prawne podstawy udzielania pomocy; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; dobiera odpowiedni do urazu rodzaj środków opatrunkowych; wyjaśnia, jakie są różnice w wyposażeniu apteczek domowej i samochodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z tekstem, rozwiązywanie problemów (metaplan, analiza SWOT, rybi szkielet), praca w grupach. 	
4	Kontrola funkcji życiowych	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; ocenia stan poszkodowanego i demonstruje sposób skontrolowania jego funkcji życiowych; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; ocenia stopień świadomości poszkodowanego. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że prawidłowe wezwanie pomocy może mieć istotne znaczenie dla ratowania życia poszkodowanych; dowodzi konieczności udzielania pierwszej pomocy w przypadku zaburzeń czynności życiowych poszkodowanego; wyjaśnia, dlaczego oddech poszkodowanego należy badać 10 sekund. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z tekstem, ćwiczenia praktyczne wzywania pomocy, praca w grupach. 	
5	Utrata przytomności	1	<ul style="list-style-type: none"> udziela pierwszej pomocy w przypadkach utraty przytomności; ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; wykazuje związek między utratą przytomności a zagrożeniem życia; omawia zasady udzielania pomocy nieprzytomnej kobiecie w ciąży; omawia zasady postępowania w urazach termicznych (w udarze słonecznym i ciepłym). 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z tekstem, instruktaż, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
6	Resuscytacja krążeniowo-oddechowa	2	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; udziela pierwszej pomocy w przypadkach utraty oddechu, zatrzymania krążenia. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; wymienia najczęstsze przyczyny zaburzeń czynności życiowych poszkodowanego; omawia zasady wykonywania RKO kobiety w ciąży i laryngektomowanego. 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgow, praca z tekstem, instruktaż, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	
7	Rany, krwawienia i krwotoki	2	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; udziela pierwszej pomocy w przypadkach krwotoków. 	<ul style="list-style-type: none"> układa poszkodowanego we właściwe pozycji, w zależności od umiejscowienia urazu; wyjaśnia, dlaczego duże krwotoki i wstrząs pourazowy zagrażają życiu; uzasadnia konieczność podjęcia szybkiej akcji ratunkowej; omawia zasady postępowania w krwotokach wewnętrznych. 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgow, pokaz z objaśnieniem, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	
8	Uszkodzenia kości i stawów	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; udziela pierwszej pomocy w przypadkach złamań i zwichnięć. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny urazów kostnow stawowych; udziela pomocy w przypadku urazów kości i uszkodzeń stawów kończyn dolnych i górnych; wyjaśnia zasady postępowania przy urazach głowy, kręgosłupa i miednicy; omawia zasady postępowania przy urazach żeber. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, inscenizacja (symulacja), metoda sytuacyjna, pokaz i ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
9	Oparzenia termiczne i chemiczne	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; udziela pierwszej pomocy w przypadkach oparzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje stopnie oparzeń termicznych; charakteryzuje rodzaje zagrożeń towarzyszących rozległym oparzeniom; wyjaśnia zasady zapobiegania wstrząsowi w rozległym oparzeniu; omawia zasady postępowania przy oparzeniach chemicznych; uzasadnia różnice w sposobie udzielania pierwszej pomocy w zależności od typu oparzenia. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, drzewko decyzyjne, prezentacja z elementami dramy, pokaz, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	
10	Ciała obce w organizmie	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; udziela pierwszej pomocy w przypadkach dławienia się ciałem obcym. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; udziela pierwszej pomocy w przypadkach dławienia się ciałem obcym przez kobietę ciężarną 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgów, praca z tekstem, prezentacja z elementami dramy, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	
11	Wstrząs pourazowy	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; udziela pierwszej pomocy w przypadkach wstrząsu pourazowego. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; układa poszkodowanego w odpowiedniej pozycji, w zależności od umiejscowienia urazu; uzasadnia znaczenie udzielenia pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia wstrząsu. 	<ul style="list-style-type: none"> metoda sytuacyjna, praca nad problemem, prezentacja z elementami dramy, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach i indywidualna. 	

AUTOR: Bogusława Breitkopf

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
12	Pogryzienia, użądlenia, ukąszenia Temat wykracza poza podstawę	1	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; udziela pierwszej pomocy w przypadkach ukąszeń, użądleń i pogryzień. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; uzasadnia, dlaczego od szybkiej i właściwie udzielonej pomocy może zależeć życie ludzkie. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z tekstem, prezentacja z elementami dramy, praca w grupach. 	
13	Nagle zachorowania – chorzy są wśród nas Temat wykracza poza podstawę	2	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; udziela pierwszej pomocy w przypadkach nagłych zachorowań (zawał serca, napad astmy oskrzelowej, epilepsja, niedocukrzenie krwi, udar mózgu, ostre bóle brzucha). 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; prezentuje podstawowe zasady ratowania ludzi w nagłych atakach chorób, ocenia stopień zagrożenia życia w sytuacji ataku choroby. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca nad problemem, prezentacja z elementami dramy, pokaz z objaśnieniem, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach. 	
14	Powtórzenie i utrwalenie wiadomości z zakresu udzielania pierwszej pomocy	1	<ul style="list-style-type: none"> stosuje zasady bezpieczeństwa podczas udzielania pierwszej pomocy; stosuje algorytmy postępowania w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność udzielania pierwszej pomocy w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia poszkodowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> sprawdzian pisemny. 	

MODUŁ II. SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

W podstawie programowej nie opisano celu ogólnego i nie sprecyzowano wymagań. Można przyjąć następujący cel i wymaganie ogólne:

- znajomość systemu obronnego – uczeń rozumie znaczenie właściwego funkcjonowania systemu bezpieczeństwa państwa.

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
1	System obronny Rzeczypospolitej Polskiej	1	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia polityczne oraz militarne warunki gwarancji bezpieczeństwa państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia polityczne oraz militarne warunki gwarancji bezpieczeństwa państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • dyskusja, • miniwykład ilustrowany filmem / prezentacją multimedialną, • metaplan, • praca w grupach. 	
2	Powinności obronne władz samorządowych, instytucji i obywateli	1	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia obowiązki obywateli w zakresie powinności obronnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność spełnienia świadczeń osobistych i rzeczowych obywateli; • wyjaśnia różnicę między obowiązkiem świadczeń rzeczowych a osobistych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wywiad, • dyskusja, • praca z tekstem, • praca indywidualna i w zespołach. 	
3	Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej	1	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i charakteryzuje organizację Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje wojsk oraz służb w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; • wyjaśnia przeznaczenie Narodowych Sił Rezerwowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • miniwykład ilustrowany, • praca z tekstem, • praca w grupach. 	

MODUŁ III. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Cel ogólny:

- znajomość powszechnej samoobrony i obrony cywilnej – uczeń rozumie znaczenie powszechnej samoobrony i obrony cywilnej.

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji (wypełnione po lekcji)
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
1	Międzynarodowe prawo humanitarne	1	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarne; uzasadnia niegodziwość poniżającego i okrutnego traktowania innych ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady łamania gwarancji humanitarnego traktowania ofiar konfliktów zbrojnych; identyfikuje obiekty opatrzone międzynarodowymi znakami ochrony zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> praca zespołowa nad problemem, praca z tekstem, dyskusja. 	
2	Ochrona ludności i zwierząt	1	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe środki ochrony ludności; wymienia zbiorowe środki ochrony przed bronią konwencjonalną; wyjaśnia znaczenie zastępczych budowli ochronnych; omawia zasady ewakuacji z terenów zagrożonych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i wyjaśnia zasadę działania indywidualnych środków ochrony przed bronią masowego rażenia; wymienia sposoby i środki ochrony zwierząt; przedstawia okoliczności, w których należy wykonać zabiegi całkowite lub częściowe; uzasadnia konieczność przestrzegania reguł bezpieczeństwa podczas wykonywania zabiegów sanitarnych i specjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgów, dyskusja, praca nad problemem, praca w grupach. 	
3	Ostrzeżenie i alarmowanie	1	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzaje sygnałów alarmowych i zna obowiązki ludności po usłyszeniu alarmu; wskazuje drogi ewakuacji w szkole, omawia zasady ewakuacji ludności i środków materiałowych; potrafi ewakuować się z budynku w trybie alarmowym; definiuje i rozpoznaje rodzaje alarmów i sygnałów alarmowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady zachowania się ludności po usłyszeniu sygnału alarmowego; uzasadnia przydatność znajomości sygnałów alarmowych; omawia sposób zachowania się uczniów po usłyszeniu sygnału alarmu (np. o podłożeniu ładunku wybuchowego, pożarze itp.) w szkole; uzasadnia wagę znajomości sygnałów alarmowych i zasad zachowania się po ich ogłoszeniu dla zachowania życia. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z podręcznikiem, analiza SWOT, praca w grupach. 	

MODUŁ IV. ZAGROŻENIA CZASU POKOJU

Cel ogólny:

- Przygotowanie do działania ratowniczego – uczeń zna zasady prawidłowego działania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia i zdrowia.

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
1	Katastrofy, awarie techniczne, klęski żywiołowe	1	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje źródła zagrożeń w najbliższym otoczeniu szkoły oraz domu; wyjaśnia, na czym polega właściwe postępowanie w momentach wystąpienia poszczególnych zagrożeń; przedstawia zasady działania w przypadku zagrożeń w czasie pokoju (np. awarii, katastrofy komunikacyjnej, budowlanej), podczas przebywania w domu, szkole, miejscu rekreacji i na trasie komunikacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zagrożenia czasu pokoju i wyjaśnia, na czym polegają; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad bezpieczeństwa własnego i innych ludzi podczas różnorodnych zagrożeń. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, prezentacja projektów uczniowskich, praca nad problemem, praca w grupach. 	
2	Ewakuacja poszkodowanych	1	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady postępowania związane z wyszukiwaniem i wynoszeniem ofiar oraz osób zagrożonych z rejonów porażenia. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia celowość przestrzegania zasad ewakuacji poszkodowanych; omawia podstawowe zasady ewakuacji poszkodowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja, praca z tekstem, prezentacja połączona z pokazem, praca w zespołach. 	
3	Psychologiczne skutki sytuacji kryzysowych	1	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sposoby zapobiegania panice podczas zagrożeń; ma świadomość pozytywnych i negatywnych skutków stresu w życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę przeciwdziałania panice. 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgów, praca z tekstem, prezentacja z elementami dramy, praca w grupach. 	
4	Zagrożenia terrorystyczne	1	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady postępowania w czasie zagrożenia terrorystycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność przestrzegania określonych procedur w sytuacji zagrożenia terrorystycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> burza mózgów, praca z tekstem, kolaż, praca w grupach. 	

MODUŁ V. ZAGROŻENIA WYSTĘPUJĄCE PODCZAS WOJNY

W podstawie programowej nie opisano celu ogólnego i nie sprecyzowano wymagań. Można przyjąć następujący cel i wymaganie ogólne:

- znajomość zagrożeń czasu wojny – uczeń rozumie znaczenie właściwego zachowania się w rejonie rażenia.

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Wymagania programowe		Proponowane metody i formy pracy z uczniem	Uwagi o realizacji
			podstawowe	ponadpodstawowe		
			Uczeń:			
1	Wojna i konwencjonalne środki rażenia	1	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia konwencjonalne rodzaje broni współczesnego pola walki; • wyjaśnia, na czym polega właściwe postępowanie ludności w rejonach rażenia bronią konwencjonalną. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środki rażenia; • uzasadnia konieczność właściwego postępowania w rejonie rażenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • dyskusja, • prezentacja projektów uczniowskich, • ogląd, • kolaż, • praca w grupach. 	
2	Broń masowego rażenia	1	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega właściwe postępowanie ludności w rejonach rażenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środki masowego rażenia; • wyjaśnia, w jaki sposób można ochronić się przed szkodliwym działaniem czynników broni masowego rażenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • dyskusja, • praca z tekstem, • praca w grupach. 	
3	Podsumowanie wiadomości i umiejętności	1	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasady właściwego zachowania się podczas ratowania życia i dbania o własne zdrowie w sytuacjach kryzysowych w czasie pokoju i wojny; • wyjaśnia znaczenie powszechnej samoobrony 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność właściwego zachowania się w sytuacjach kryzysowych, zagrażających życiu i zdrowiu człowieka w czasie pokoju i wojny. 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawdzian pisemny. 	